

Utbildningsinspektion i Mariehemsskolan förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Mariehemsskolan den 20–21 september 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Mariehemsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Mariehemsskolan intervjuades rektorerna, lärare och övrig personal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte verksamheten i förskoleklass och lektioner ibland annat årskurserna 2, 6 och 9. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Mariehemsskolan	Antal barn/elever/studerande
Skolbarnsomsorg	141
Förskoleklass	24
Grundskola	201

Utbildningen vid Mariehemsskolan omfattar förskoleklass till och med årskurs 6. Personalen är organiserad i tre arbetslag, två arbetslag i årskurserna F–3 varav det ena arbetar åldersintegrerat och ett arbetslag för årskurserna 4–6 där även personalen för en tvåspråkig klass ingår. I den tvåspråkiga klassen har eleverna undervisning på svenska och finska, och eleverna i den tvåspråkiga klassen kommer från olika delar av Umeå. På Mariehemsskolan är 32 procent av eleverna berättigade till modersmålundervisning vilket kan jämföras med kommunens genomsnitt på cirka 6 procent.

Skolans lokaler uppfördes under 60-talet och består av en större huvudbyggnad samt olika paviljonger. I närhet till skolan ligger Bräntbergsskolan där de flesta elever börjar i årskurs 7.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Mariehemsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Personalen vid Mariehemsskolan har lång erfarenhet och en god förmåga att individualisera samt möta elevers olika behov trots en stor elevgenomströmning i skolans upptagningsområde. Skolan har väl utformade rutiner för att tidigt upptäcka och följa upp elever med olika behov av stöd. Det finns en enighet och delaktighet i värdegrundsarbetet som genomsyrar personalens förhållnings-sätt och är en viktig del i den vardagliga verksamheten. Inspektörerna anser dock att skolan ytterligare måste utveckla sitt arbete med att förebygga att kränkningar och hårt språk uppstår. Skolan har en personaltäthet, utrustning och andra tillgångar som skapar goda förutsättningar för verksamheten.

Det finns stora skillnader i kunskapsresultat hos eleverna och inspektörerna har upplevt det som svårt att få en samlad bild över elevernas kunskapsutveckling. Skolan behöver som en del av sitt kvalitetsarbete utveckla former för att på ett mer strukturerat sätt analysera och följa elevernas kunskapsutveckling. Inspektörerna anser även att det är viktigt att skolledning och personal utvecklar en strategi för att uppnå en större pedagogisk helhet. Arbetslagen utgör idag till stor del separata verksamheter i skolan.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Kvalitetsarbetet med skolans analys av elevernas kunskapsutveckling bör utvecklas och systematiseras, vilket även innefattar en ökad dialog med Bräntbergsskolan angående elevernas kunskaper.
- Skolan bör utveckla den pedagogiska samsynen mellan skolans olika enheter.

- Skolan bör i större utsträckning tydliggöra kunskapsmålen i alla ämnen för elever och föräldrar.
- Elevinflytandet i form av exempelvis klassråd och elevråd bör utvecklas.
- Skolan måste intensifiera sitt förebyggande arbete så att alla elever kan känna sig trygga.
- Elevhälsoteamet bör återta formerna för sin samverkan.
- Skolans information om studiehandledning på annat modersmål än svenska bör tydliggöras.
- Åtgärdsprogrammen bör utvecklas så att de i större utsträckning ser till elevens hela inlärningssituation.

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, respektive för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Kunskaper, utveckling och lärande

Mariehems skolan har fungerande former för samarbetet mellan förskoleklass och årskurs 1. Leken skapar goda förutsättningar för eleverna att tillägna sig kunskap som överensstämmer med läroplanens strävans mål. Inspektörerna bedömer att eleverna i förskoleklass ges goda förutsättningar att nå målen som skolformen anger.

Resultaten från skolans egna diagnoser och nationella prov visar på att det finns stora variationer i vilken utsträckning eleverna lyckats nå målen. Elevernas kunskapsutveckling redovisas framförallt i svenska, engelska och matematik. I ett läs och skrivdiagnostiskt test som Umeå kommun genomför varje år i årskurs 3 på samtliga skolor visar resultaten att Mariehemsskolans elever klarat sig bra i jämförelse med övriga skolor. Resultat från nationella prov i årskurs 5 visar både på bättre och sämre resultat än kommungenomsnittet på de olika ämnesproven. Exempelvis uppnådde 6 procent av pojkarna i årskurs 5 inte målen i svenska (2004). Genomsnittet för pojkar i Umeå kommun som inte uppnått målen i svenska var 14 procent. I matematik uppnådde 25 procent av flickorna inte målen. Kommungenomsnittet för flickor som inte uppnått målen i samma ämne var 12 procent.

Utifrån den begränsade mängd statistik och data som inspektörerna har tillgång till är det svårt att få en entydig bild över elevernas kunskapsutveckling. Personalens tolkning av en del av resultaten är att det är en stor omflyttning i skolans upptagningsområde vilket påverkar kontinuiteten som också visar sig i resultaten. Inspektörerna saknar i skolans kvalitetsredovisning en fördjupad analys av elevernas resultat över tid (se även avsnittet om kvalitetsarbete). Skolans dokumentation av elevernas kunskapsutveckling inriktas framförallt på elevernas resultat i svenska, matematik och engelska. I övriga ämnen är dokumentationen begränsad. Inspektörerna bedömer att skolan bör tydliggöra hur personalen utvärderar elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen. Vid föräldraintervjuer uppger föräldrarna att de huvudsakligen är nöjda över vad barnen lär sig i skolan och att de ser tydliga framsteg.

Normer och värden

Enligt skolans kvalitetsredovisning uppger 95 procent av föräldrarna som svarat på en enkät att deras barn är trygga med sina kamrater och att 98 procent är trygga med sin lärare. I samma enkät visar resultaten att 77 procent av eleverna trivs bra i sin klass, att 27 procent ibland känt sig utfrusen, men att 88 procent av eleverna uppges ofta ha någon att vara med på rasterna. I skolans kvalitetsredovisning skrivs fram att skolan inte uppnått sitt mål att alla barn skall känna sig trygga. Skolans rektorer beskriver dock att situationen på skolan tidigare varit sämre än vad den är idag, då det förekommit allvarliga kränkningar mellan elever. Trots att situationen beskrivs som bättre idag förekommer fortfarande kränkningar och incidenter mellan skolans elever. Inspektörerna anser att det är viktigt att skolan ytterligare vidtar åtgärder som förebygger att problemen uppstår.

Inspektörerna uppfattar att de flesta elever är rädda om sin skola. Rektorena uppger att det förekommer lite skadegörelse och klotter samt att eleverna är bra på att berätta för personalen när någon incident inträffat.

Sammanfattning

Inspektionen har visat att det är svårt att ge en entydig bild av elevernas kunskapsutveckling eftersom resultaten varierar kraftigt. Inspektörerna saknar en över tid samlad analys av elevernas progression i fråga om kunskaper. Skolan behöver även tydliggöra målen i alla ämnen.

De flesta elever visar på god förmåga att ta ansvar och en vilja att påverka. Det förekommer lite skadegörelse och eleverna är bra på att berätta för personalen om det inträffar incidenter på skolan. Trots att tryggheten bland eleverna upplevs av många som större idag finns fortfarande elever som upplever sig som otrygga.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Skolan har utvecklat gemensamma umgängesregler som är väl kända bland elever och föräldrar. Föräldrarna skriver på ett dokument vid varje läsårsstart som visar att de tagit del av skolans regler.

Skolans värdegrundsarbete är en naturlig och integrerad del i undervisningen och präglar personalens förhållningssätt. Inspektörerna bedömer att en mycket stor del av personalen är delaktiga i arbetet med värdegrunden och att det råder ett stort engagemang och enighet kring värdegrundsarbetet. Skolan har även återkommande temadagar där värdegrundsfrågor behandlas. Elevernas inflytande sker bland annat via klassråd och elevråd. Rektorena som deltar vid elevrådets möten uppger att det kan vara svårt att hitta bra frågor och former för elevrådet, vilket även bekräftas under de samtal som inspektörerna har med olika elevgrupper. Eleverna framhåller dock exempel på när elevrådets arbete

varit framgångsrikt, bland annat när eleverna fick bättre duschar i omklädningsrummen samt att det monterades upp klockor ute på skolgården.

I skolans arbetsplan betonas vikten av att ha ett nära samarbete med föräldragruppen. Inspektionen visar att skolans föräldraförening är aktiv och att samarbetet med skolan fungerar bra. Det framkommer dock att det är svårt att få en större grupp föräldrar att engagera sig i föräldraföreningen.

Skolverket vill uppmärksamma kommunen på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barn och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år.

Vid inspektionen hade skolan ett handlingsprogram mot kränkande behandling. Inspektionen visar dock att innehållet i dokumentet inte är helt aktuellt. Enligt planen skall det finnas ett antimobbningsteam på skolan. Under inspektionen framkommer att antimobbningsteamet inte finns på skolan, och att planen inte inbegriper ett vuxen – elevperspektiv.

Kamratstöd finns på skolan i form av ”Circle of friends” som består av elever i årskurs 6. Det finns även rastkompisar i årskurs 3. Under inspektionen uppger eleverna att det finns många vuxna ute på rasterna, vilket uppskattas av eleverna.

Innehåll, organisering och arbetssätt

Mariehemsskolans personal är organiserade i tre arbetslag, två i årskurserna F–3, och ett för årskurserna 4–6. I det senare ingår även den tvåspråkiga klassen som har undervisning på svenska och finska. Den tvåspråkiga klassen har ett nära samarbete med övriga klasser och undervisningen i svenska utökas gradvis under utbildningstiden från årskurs 1 och fram till årskurs 6. Undervisningen för de yngre barnen bedrivs i det ena arbetslaget (Kojan) som åldersintegrerad och i det andra (Roten) som åldershomogen. I arbetslaget som bedriver åldersintegrerad undervisning sker även en del av undervisningen i åldershomogena grupper, samtidigt som arbetslaget med åldershomogena grupper har viss verksamhet i åldersblandad form. I årskurserna 4–6 är arbetslaget organiserat i åldershomogena klasser. De olika arbetslagen har sina lokaler i olika paviljonger och i skolans huvudbyggnad.

Skolans dokument visar att personalen prioriterar svenska, matematik och engelska. Inspektörerna har svårare att hitta dokumentation som beskriver mål och arbetssätt i övriga ämnen. Inspektionen visar att de olika arbetslagen har väl utvecklade arbetsformer inom arbetslaget, men att de olika arbetslagen är isolerade från varandra och att kunskapen om varandras sätt att arbeta är mycket begränsad. Inspektörerna konstaterar att personalen endast i mindre omfattning gemensamt bearbetat kursplanerna till gemensamma mål och progressionslinjer. Inspektörerna ser tydliga tecken på att de olika arbetsenheterna utvecklats till tre olika verksamheter. Det finns dock exempel som nyanserar den bilden då skolan exempelvis har en gemensamt utformad plan för utvecklingssamtal samt gemensamma dokument för att möta språk, läs- och skrivsvårigheter.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Inspektionen visar att personalen har en god förmåga att individanpassa undervisningen för olika elevers behov och förutsättningar. Skolan har ett handlingsprogram som beskriver diagnoser och tester från förskoleklass till årskurs 6. Skolan har två speciallärare (1,75 tjänst) som fördelar arbetet mellan sig. Speciallärarna arbetar med eleverna enskilt och i grupp. Mariehemsskolan har en stor grupp elever som har svenska som andraspråk och modersmålsundervisning. Andelen elever som nyttjar möjligheten till modersmålsundervisning överstiger riks- och kommungenomsnittet. Rektorerna uppger att elever som behöver studiehandledning på annat modersmål än svenska också får det. Inspektörerna anser dock att skolan bör förbättra sin information om elevers rätt till studiehandledning. Umeå kommun har påbörjat en diskussion med några skolor, bland annat Mariehemsskolan, för att i ett projekt försöka underlätta och förbättra formerna för studiehandledning på annat modersmål än svenska.

Arbetet med individuella utvecklingsplaner har påbörjats men inspektörerna konstaterar att de ännu inte är förankrade i verksamheten. Personalen uppger att det behövs tydligare direktiv och stöd i arbetet med att utveckla formerna för de individuella utvecklingsplanerna.

Åtgärdsprogram upprättas huvudsakligen av speciallärarna. De exempel på åtgärdsprogram som skolan lämnat fokuserar huvudsakligen på individen och inte i så stor utsträckning på elevens hela lärandemiljö. Såvitt inspektörerna kan bedöma får elever som behöver extra stöd den hjälp de behöver. Utöver det stöd som skolan själv erbjuder kan skolan genom ett samarbete med kyrkan i närområdet erbjuda läxhjälp efter skoltid, vilket uppskattas av eleverna.

Mariehemsskolan har ett elevhälsoteam som består av skolsköterska, speciallärare och skolans rektorer. Ett huvudsakligt syfte med elevhälsoteamet är att ingående diskutera elevers behov av olika stödinsatser. Gruppen har haft som målsättning att träffas på regelbundna tider, men på grund utav personalsituationen har det varit svårt att hålla den målsättningen. Samstämmiga uppgifter från föräldrar, personal, och elever beskriver vikten och behovet av kompetenser med särskild kunskap i att stödja och samtala. Skolsköterskan har idag en stor del av dessa samtal. Skolan har rutiner för kontakter med socialtjänst och barnpsykiatri.

Utvärdering av lärandet och bedömning

Inspektörerna konstaterar att lärarna följer elevernas kunskaper på flertalet sätt, och att elevernas kunskapsutveckling återkopplas till elev och föräldrar vid bland annat utvecklingssamtal. Inspektionen visar dock att kunskapsmålen ytterligare kan tydliggöras för elever och föräldrar eftersom det finns skillnader i vilken utsträckning eleverna känner till målen. Elevernas samlade kunskapsresultat för hela skolan sammanställs och analyseras inte i någon högre utsträckning. I skolans kvalitetsredovisning redogörs för vissa resultat, bland annat nationella prov i årskurs 5 och diagnoser i årskurs 3, men resultaten jämförs inte över tid eller sätts i relation till andra skolor i Umeå kommun. Enligt rektorerna har inte skolorna tillgång till sådana jämförelsedata eftersom resultaten inte vidarebefordras till skolorna. I skolans kvalitetsredovisning görs ingen analys huruvida olika arbetssätt och arbetsformer påverkar kunskapsresultat eller om det finns skillnader i pojkars och flickors kunskapsinhämtande. Med tanke på skolans organisation och de skillnader som finns i arbetssätt bedömer inspektörerna att en sådan analys skulle kunna bidra till en ökad pedagogisk diskussion och

samsyn på skolan. De flesta elever från skolan fortsätter i årskurs 7 på Bräntbergsskolan. Inspektionen visar att det inte sker någon strukturerad eller återkommande återkoppling och diskussion mellan skolorna kring elevernas kunskaper och kunskapsutveckling.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Det finns en ansvarig rektor för förskoleklass till årskurs 3 och den andre rektorn ansvarar för årskurserna 4–6 samt den tvåspråkiga klassen 1–6. Båda rektorerna har även ansvaret för var sin förskola. Skolans båda rektorer har ett nära samarbete samtidigt som det finns en tydlig ansvarsfördelning. Inspektörerna bedömer att rektorerna är förtrodda med verksamheten. Det finns en gemensam arbetsplan och kvalitetsredovisning för skolan. Rektorerna har tillgång till en administratör som finns på skolan. Rektorerna deltar varje månad i områdesvisa rektorsträffar samt träffar för samtliga rektorer i grundskolan. Rektorerna berättar att det är svårt att hinna driva den pedagogiska utvecklingen i den utsträckning som de skulle önska, vilket även bekräftas av personalen.

Skolans kvalitetsredovisning följer sedan en tid ett antal uppsatta mål av kommunen. Tidigare kvalitetsredovisningar har följt en annan struktur vilket gör att det är svårt att jämföra resultat av uppsatta mål. Skolans kvalitetsredovisning innehåller endast ett fåtal tydliga referenspunkter och resultaten jämförs inte över tid, vilket gör att analysen av resultaten är begränsad. Inspektionen visar att resultaten i kvalitetsredovisningen i olika utsträckning är förankrade bland personalen.

Sammanfattning

Skolans värdegrundsarbete integreras på ett bra sätt i skolans vardagliga arbete och en stor del av personalen är delaktiga i arbetet. Programmet mot kränkande behandling måste dock tydliggöras så att det är aktuellt och står i överensstämmelse med hur skolan arbetar. Elevernas inflytande via exempelvis klassråd och elevråd bör utvecklas. Mariehemsskolan är inte en pedagogiskt sammanhållen verksamhet utan arbetslagen utgör snarare tre skolor i skolan. Skolans ledning bör tillsammans med personalen utforma en långsiktig strategi för hur skolan skall bli en pedagogisk helhet. Kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisning bör även utvecklas.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Rektorerna uppger att Mariehemsskolan tillsammans med Bräntbergsskolan har en fastställd timplan. Franska, tyska, spanska samt engelska och svenska erbjuds som språkval. Informationsblanketten om språkval förmedlas av Bräntbergsskolan som även anordnar undervisningen. Även hem- och konsumentkunskap läser eleverna på Bräntbergsskolan.

Elevens val anordnas under ett antal dagar på höst- och vårtermin i form av längre sammanhängande pass. Eleverna har ett allsidigt utbud att välja mellan och inspektionen visar att eleverna uppskattar elevens val.

Personalen på Mariehemsskolan har i mycket hög utsträckning adekvat utbildning för sitt uppdrag. De flesta av personalen har lång erfarenhet och det råder en låg personalomsättning. Skolan har en personaltäthet som överstiger riksgenomsnittet.

Rektorerna uppger att den stabila personalgruppen med lång erfarenhet är en stor tillgång och en viktig förutsättning för att lyckas. Personalen har en viss tillgång till kompetensutveckling, men uppger att resurserna är små. Skolan har en kompetensutvecklingsgrupp som består av representanter från de olika arbetslagen. Gruppens uppgift är att arbeta övergripande med skolgemensamma kompetensutvecklingsfrågor. Inspektörerna kan inte se några tydliga tecken på att resultaten och förbättringsområden i kvalitetsredovisningen omsätts i kompetensutvecklingsinsatser.

Inspektionen visar att eleverna har tillgång till tidsenligt material som böcker och andra hjälpmedel. Eleverna har tillgång till fungerande datorer i de flesta av klassrummen. Skolan har ett eget mindre skolbibliotek som används i undervisningen på olika sätt och dit eleverna kan gå för att läsa. Personal och elever har även tillgång till en mindre sporthall och fotbollsplan. Skolgården har genom engagemang från kommunen, personal och föräldrar på senare tid rustats upp. Skolan har tillgång och närhet till fina naturområden, bland annat en egen skog, som används flitigt i undervisningen. Under inspektionen framkommer att de flertal mindre paviljonger som de olika verksamheterna är lokaliserade i, till viss del kan bidra till att skolan blir uppdelad och som ytterligare kan bidra till att de olika enheterna separeras.

Sammanfattning

Inspektörerna anser att skolan har personal med adekvat utbildning som dessutom har lång erfarenhet. Personaltätheten överstiger riksgenomsnittet. Eleverna har i de flesta avseenden tillgång till tidsenliga läromedel. Förhållandet mellan slutsatser i kvalitetsredovisning och kompetensutvecklingsinsatser behöver dock tydliggöras.

Datum	Ort
2006-06-12	Umeå

Håkan Sandström
Veronica Bonivart